

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

100. An Pontifex possit transferre Episcopum ex una Ecclesia ad aliam ob
pinguiore redditus, & quonam jure sit prohibita translatio Episcopi ex una
ad alteram Ecclesiam, an jure divino, an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

Actus à Pontificibus hanc exceptionem, vel huius potestatis delegationem, sine qua non potest in inferioribus esse ea potestas. Denique idem firmatur, quia ut omnes Doctores affirmant, non potest Episcopus dispensare in aliquo euentu in professione solenni Religiosorum; ergo neque in matrimonio rato.

Alibi in Ref. quæ hic cit. supra. §. 8. dicit Perez, dictum illud Doctorum, posse Episcopum in sua Diœcesi quidquid Pontifex in toto Orbe, sic esse intelligendum, ut excipi debeant res tam arduæ, & graues, circa quas adhuc de Pontificis potestate ab ipsis Doctoribus dubitatur. Cum enim deceat grauisimas causas summo Christi Vicario referuari, censendum est Christum illi soli referuasse. Ad hoc expressè referunt in iure Canonico dissolutionem matrimonij rati Summo Pontifici, dum præcipit Pontifex Episcopis vt compellant ad sponsalia, & multo magis ad matrimonium ratum seruandum. In qua lege, cum sit superioris, sequitur Episcopus dispensare. Extat cap. ex litteris Syluani, de sponsalibus, & matrimonijs, vbi Alexander III. præcepit Episcopo Pictauiensi, vt compellat iuuenem quandam accipere illam, quam iurauerat se ducturum in uxorem. Extat etiam cap. licet, de sponsa duorum, vbi etiam Alexander III. præcipit Salernitano Archiepiscopo, vt Ecclesiastica districtione compellat virum, qui primò contraxerat matrimonium ratum cum vna, & postea alij mulieri nupserat copulâ secutâ, vt ad primum matrimonium ratum redeat, nam posterior matrimonium consummatum fuit prorsus irritum.

RESOL. XCIX.

An possit Pontifex dispensare in matrimonio consummato infidelium, quando ambo baptizantur?

Et an Pontifex ex causa possit dispensare in matrimonio fidelium consummato? Ex part. 8. tract. 1. Ref. 66.

Sup. hoc in tom. 1. et. 6. Ref. 125. Sed si & seq.

HOc dubium mouet Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 27. & sic ait. Videtur non posse, cum per Baptismum fiat illud matrimonium, sacramentum, vt dixi hoc lib. 2. disp. 9. n. 5. & cum sit iam consummatum, repræsentabit indissolubilem vniõnem Christi cum Ecclesia, quæ est ratio omnimodæ indissolubilitatis matrimonij consummati, vt dixi disp. 13. n. 7.

2. Nauarr. lib. 3. consiliorum, tit. de conuersio infidelium, in prima editione, consil. 1. in 2. consil. 3. in solutione ad secundum dubium, à n. 12. late hoc tractat, & defendit posse. Cuius sententia mihi placet: quia firmius est matrimonium ratum fidelium, quam consummatum infidelium, maiorem enim firmitatem sortitur matrimonium ex ratione sacramenti, quam habet ratum fidelium, quam ex ratione contractus naturalis, quam solum habet matrimonium consummatum infidelium, vt late probaui dict. disp. 13. num. 7. & ita illud dicitur ratum, hoc autem non cap. quanto, de diuor. & cap. fin. 28. q. 1. cum ergo possit Pontifex dispensare in matrimonio rato fidelium, poterit à fortiori in consummato infidelium, & fauet Abbas cap. ex publico, n. 14. de conuers. coniugati. vbi ait, ex statuto Ecclesiæ dissolui matrimonium per conuersionem solam alterius coniugis. Nec obstat argumentum propositum, quia cum post factum Sacramentum, nondum consummatum sit, non repræsentabit indissolubilem vniõnem Christi

cum Ecclesia per carnem, & ita reputabitur tanquam matrimonium ratum fidelium, quod Pontificis dispensatione dissolui possit. Huculque Sanchez.

3. Sed æuertus illum insurgit Pontius lib. 9. c. 2. n. 8. negans matrimonium infidelium consummatum posse dissolui auctoritate Pontificis, & hanc fuisse hæcenus communem sententiam Doctorum affirmat. Et Pater Vasquez disp. 2. de matrimonio c. 6. n. 58. falsissimam docet esse quorundam doctrinam, qui ex eo quod indissolubilitatem matrimonij ex significatione vniõnis hypostaticæ orti existimauerint, deducere non dubitarunt, matrimonium consummatum infidelium, cum ad fidem conuertantur, dissolui posse auctoritate Pontificis, eo quod non sit signum coniunctionis Christi cum Ecclesia. Id quod anno Domini 1588. cum ipse Gabriel Vasquez esset Romæ, à Summo Pontifice Sixto V. obtinere pro vitibus contenderunt, & repullam passi sunt, in quorum sententiam ipsum nunquam secedere voluisse affirmat.

4. Vnde ex his nouissimè Pater Perez de matrimonio. disp. 20. scilicet 10. n. 8. sententiam Sanchez non admittit, & existimat, cum uterque coniugatus est conuersus ad fidem, & baptizatus, & matrimonium consummatum erat ante Baptismum, non postea, adhuc in eo casu non posse Pontificem dispensare, nec tale matrimonium dissolui. Et ratio est quia iam suscepto Baptismo est illud matrimonium ratum, & consummatum. Parum autem refert quod ante Baptismum consummatum fuerit: tum quia reuera effecti sunt vna caro: tum maxime, quia ex matrimonio consummato ante Baptismum, nascitur post baptismum affinitas, vel irregularitas, vt communiter docent omnes Doctores, & suo loco dicitur: ergo reputatur pro consummatione, ac si post Baptismum facta fuisset; aliàs ea impedimenta non oriuntur ex copula habita ante Baptismum.

5. Ex quo pater solutio ad argumenta opposita, dicitur esse rationem de matrimonio rato fidelium, & de illo infidelium consummato; nam cum istud sit iam consummatum, & sit effectum vna caro, & ex ipso ante Baptismum consummato nascitur post Baptismum affinitas, vel irregularitas; reputatur pro consummato, ac si post Baptismum factum, fuisset consummatum; & ideo est in hoc sensu plusquam matrimonium ratum, atque omnino indispensabile à Papa, & indissolubile.

6. Notandum est hic obiter male aliquos Iurisperitos dixisse, posse Pontificem ex causa dispensare in matrimonio consummato: quos refert, & reprobat Couarru. 4. Decret. 2. part. cap. 7. §. 4. n. 15. & multi alij. Et Henricus lib. 11. de matrimo. cap. 2. n. 3. in commento, littera T, refert D. Antoninus 3. part. tit. 1. c. 21. §. 5. asserere Matrimonium V. & Eugenium IV. dispensasse in matrimonio consummato, dispensationes tamen fuisse irritas: sed falso id imponit Diuus Antoninus, nam de matrimonio rato loquitur.

RESOL. C.

An Pontifex possit transferre Episcopatum ex vna Ecclesia ad aliam ob pinguiores redditus, & quamquam iure sit prohibita translatio Episcopi ex vna ad alteram Ecclesiam, an iure diuino, an vero Ecclesiastico?

Et cur Pontifex hoc matrimonium spirituale per conserationem consummatum magis dissoluere possit quam carnale consummatum?

Et in textu huius Resolutionis causa in se apponitur, ad hoc faciendum.

Et

Et enim inferius posse Episcopum cogere Parochiam dignissimum, ut se opponat concursui alicuius beneficii Curati, aut Canonici, & Magistratus.

Et brevissimè deducitur, quòd vinculum matrimonij carnalis morie soluitur, ita ut non teneatur redire ad uxorem resuscitatam. Ex part. 11. tract. 4. & Misc. 4. Rel. 49.

1. Respondeo negativè, & ad hanc difficultatem enodandam prius videndum est: quoniam iure sit prohibita translatio Episcopi ex vna ad alteram Ecclesiam, an iure diuino, vel Ecclesiastico, & esse prohibitam de iure diuino docuit Vasquez in 3. part. D. Thoma tom. 3. disp. 241. & alij.

2. Probatur ex cap. inter corporalia de translatione Episcoporum, dicens, quòd inter Episcopum, & Ecclesiam est spirituale vinculum matrimonij, quod est fortius, quam vinculum matrimonij naturalis. Et esse hoc vinculum inter Episcopum, & Ecclesiam, ait: constat non tam constitutione Canonica, quam auctoritate diuina; quòd clare videtur docuisse Euarius Papa Epist. 2. qua est de Episc. electis, dicens quòd Christus est sponsus, & Ecclesia eius sponsa, cuius nos filij sumus; Sacerdotes verò, id est Episcopi vice Christi legatione funguntur in Ecclesia, & sicut ei sua coniuncta est sponsa, id est Ecclesia, sic Episcopi iunguntur Ecclesiae vicinque proportionem suam. Idem docet Calistus Papa Epist. 2. ad omnes Gallicanos Episcopos c. 1. & sic cap. licet, de translat. dicit idem Innocentius III. quòd hoc matrimonium Episcopi cum sua Ecclesia in electione institutum, ratum in confirmatione, & in consecratione intelligitur consummatum. Cum ergo fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, sicut istud iure diuino naturalis, & non solum Ecclesiastico est insolubile, ita potiori ratione vinculum spirituale.

3. Verum Pater Suarez de Religione tom. 3. lib. 1. c. 16. n. 6. cum seq. putat dictam translationem esse veritatem de iure Ecclesiastico, & hac opinio mihi placet, quòd patet ex Praxi Ecclesiae; & ad argumenta Vasquez respondeo; iurisdictionem, & indissolubilitatem in actu primo, atque in ordine ad vniuersalem Ecclesiam, vel ad aliquam peculiarem vage, ita esse de ratione intrinseca Prælatatus iure diuino, ut impossibile penè sit vnum sine altero simul inueniri; secus verò censendum est de indissolubilitate cum hac, vel illa certa Ecclesia, quæ pendet ex iurisdictionis applicatione, iure Ecclesiastico Pontificio faciendâ. Omnia autem iura à Vasquez allata, tum ex fine ad quæ sancita sunt; tum ex tenore, tum ex Glossis, tum ex vñu Ecclesiastico sic explicanda sunt; ut velint, non posse huiusmodi vinculum cum Ecclesia, propria auctoritate Episcopi solui, sed solum ex facultate Pontificis, ut probè Panormitanus cap. vnam, de ordin. coniug. dum. 3. nec ordinaria, sed specialiter ei concessa; atque in hoc sensu, & iam absoluita, dicenda dispensatio in hoc vinculo propter grauem profecto causam desiderari; non tamen ad eò grauem, ac requisitam in dispensatione ad ius diuinum, sine qua habetur, et si illicita, valida tamen erit.

4. Vnde ex his assero, translationem Episcopi ex vna ad alteram Ecclesiam esse faciendam à Pontifice ex iusta causa, & idèò ad necessitatem, vel euidenciam publicam, communemque vtilitatem Ecclesiarum, iustitiam, atque vrgentia causarum translationis reducenda èssis quibus Papa dispensans prospicere tenetur. Deduco ex cap. quanto de translat. non enim homo (ait Innocent. III.) sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vice gerit in Terris) Ecclesiarum necessitate, vel

vtilitate pensata, non humana, sed diuina potius auctoritate dissoluit, & in dispensatio hos habet, necessitatis, vel vtilitatis cardines, profectò non videtur appellanda dispensatio, ut notat Abbas, hinc num. 5.

5. Probatur deinde, quia quòd detrimentum Reipublice Christiane potest excogitare maius, quam ambitioni ostium recitate: ab amore sponsæ, quò maxime profectò eam tenetur sponsus Episcopus, & auocari, & recedere, qui quidem cum altera mox contrahere, ut sperat ita inertia locum dare, quæ aggredi tenebatur difficulta omittere præclara, & laboriosa ad bonum omnium spectantia potius declinare, ac per translationem subterfugere; Immo scandali præbere occasionem non vulgarem carpenti Ecclesiam Catholicam stultiloquis Hereticis, quippe qui Prælatatus negotium ad quæstum potius, luctumque temporale, ac priuatum commodum referri, paruula licet data occasione blaterant, qua ad commune bonum Christiane Reipublice, ac spirituale cuiuscumque, quippè, quòd ut sic, & ut partis in totius corporis bonum commune dici poterit etiam redimere; quæ ac sexcenta alia absurda histori primo etiam intuitu occurrentia, demonstrabunt, quam vrgentes causas requirat hæc translatio. Tertio probatur conclusio ex cap. scias frater 7. q. 1. quòd causam necessitatis, aut communis vtilitatis necessariam ostendit ibi: Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est. Etenim illic decet Prælatum accedere, vbi plus lucri spiritualis facere potest, licet maior ibi sit pena, ut habet Glossa verbo plurimorum ex cap. sancta 2. q. 8. Demus finem huic assertioni.

6. Et tandem exponam hic vnum à consiliis à Cardinale Bellarmino sanctitate vitæ, ac sapientia Eminentissimo, quinto loco exaratum in scriptura, quam Clementi VII Pontifici Maximo ex magno Christiane Ecclesie zelo tradendam curauit, atq; habetur c. 5. lib. 3. eiusdem Vitæ, ait itaque: Quinta res (Bellarmini sunt verba, quibus libenter vtor, ne meis præclaram tanti viri doctrinam obscurem) est facilis translatio Episcoporum de vna Ecclesia ad aliam; Translatio enim Episcoporum secundum canones, atque vsum veteris Ecclesie, necessitatem, vel maiorem vtilitatem; neque enim instituta sunt Ecclesie propter Episcopos; sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autem quotidie translationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi vel honore vel opibus augeantur. Propterea notum est ex cap. inter corporalia, de translatione Episcoporum, vinculum matrimonij spirituales esse aliquo modo maius, quam vinculum matrimonij corporalis; & idèò non posse solui, nisi à Deo, siue à Vicario Dei declarante voluntate Domini sui; Quis autem credat velle Deum ut ob solum temporale lucrum, vel honorem vinculum huius sancti coniugij dissoluitur? præsertim; cum id sine detrimento animarum fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet; neque enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas breui se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant. Ad hæc autem Pontifex scripto suo in oris singrapha Bellarmini, ut aliis præstiti monitis hæc respondit. Nos cum difficultate transferimus, & non desuimus monere Principes per nos, & per Nuntios nostros. Hæc verba tum Eminentissimi Cardinalis, tum Sanctissimi Pontificis expressi, ut omnibus pateat, quam caute Pontifices, & Reges in his translationibus procedere debeant.

7. Notandæ sunt tamen hinc aliquæ causæ ex sacris canonibus ad translationem Ecclesiarum faciendam Prima causa malitia est Plebis, quando Plebs adeo dura certicis existit, ut proficere nequeat. Sic habetur

REPUBLICANÆ
OMNIA
D. III. IV. V
E. III

habetur. in cap. nisi eum pridem, de renunciat.

8. Secunda causa, veræ ac notabilis persecutionis ex Math. 10. *si vos persequuti fuerim in una civitate, fugite in aliam*, quæ afferret septima q. 1. cap. *sicut avertimus*, non ob privatum solum Episcopi bonam, sed ne cura Pastoris in detrimentum veratur outiam. Quamobrem addit Textus, si autem utilitatis causa fuerit mutandus, &c. ac infra necessitatis, &c.

9. Tertia est senectus, illa videlicet, per quam impotens redditur Episcopus ad exequendum officium pastorale ex cap. *nisi cum pridem, de renunciat. §. alia causa*. Verum hæc causa licet ad renunciationem sufficere videatur iuxta *cit. cap.* non tamen ad translationem, ne respectuè modo infra declarando.

10. Et tandem reliquum est mihi adnotare, neque defectum œconomie atque administrationis rei temporalis Ecclesiasticæ, neque ad disciplinam Ecclesiasticam conservandam prudentis, notam absolute sufficere ad translationem, sed ad coadiutorem dandum, ut constat ex cap. *quæ frater 9. quest. 1.* Pelagij Papæ, & merito, cum hi defectus cuiusque administrandæ Ecclesiæ nocent: non tamen inficior, non tantum alicui, vel prudentiæ, vel œconomie, vel aliarum ad regimen desideratarum aliquando virtutum esse necessarium, quantum ad unam Diocesim, & Ecclesiam, quam ipsæ præsentia regit, administrandam aliquando requiritur, quod satis profecto censetur ad minorem Ecclesiam regendam, ad quam facultas fieri posset absque eius tamen detrimento transeundi ob hanc ipsam causam, atque ob bonum Ecclesiæ quam relinquit, quod etiam dictum volo de senectute, corporisque imbecillitate; quæ quidem ex se, ut paulò ante institui dicere, ad mutationem Ecclesiarum minimè sufficiunt, sed solum ad coadiutorem habendum ex cap. *perisli. 7. q. 1.* verum respectuè, ut ita dixerim, quæ impedimento est senectus, vel afflicta valetudo regimini magnæ Diocesis, poterit sane non obitare alteri minoris, immò salubritas ætatis, cœlique temperies Civitatis, ad quam sit transitus, ad hanc poterit translationem prodesse; dummodò non Episcopi tantum consulari personæ, sed vel bono communi Ecclesiæ quæ omittitur, nec probe regi à senè, vel attrita valetudinis præfule potest, vel alterius, ad quam transitus habetur, servatis semper iis, quæ probe notantur in cap. *nisi cum pridem, de renunc. §. alia verò causa est*.

11. Et hæc omnia docet Geruda de Episc. tom. 1. lib. 1. disp. 1. cap. 4. & tom. 2. 1. 7. disp. 11. c. 2. & 3. & circa præsentem questionem ne delectas etiam recognoscere Hurtadum var. tom. 2. tract. 12. cap. 1. §. 9. *limi. 2. num. 1595. cum seq.* qui num. 1628. respondet ad quæsitum huius resolutionis, sic enim asserit; Nullus Episcopus quamvis dignissimus dimoveri potest à suo Episcopatu, præcisè vt ei pinguius beneficium conferatur nisi alia subfit causa rationalis. Quod si Episcopus nolit transferri, nequit Pontifex ipsum cogere, nisi subfit magna Ecclesiæ utilitas, vel nisi transferatur, aliquod magnum damnum timeatur vel Reipublicæ, vel Ecclesiæ; sufficit tamen, vt Pontifex possit id præcipere, quod speretur aliqua utilitas vel in temporalibus, vel in morum reformatione illius Ecclesiæ, ad quam fit translatio. Propter quam rationem existimo posse Episcopum cogere Parochum dignissimum, vt se opponat concursui alicuius beneficij Curati, aut Canonici Magistrali. Ita Hurtadus.

12. Sed ex superius dictis: si aliquis curiosus inquirat cur Pontifex hoc matrimonium spirituale per consecrationem consummatum magis dissolvere possit, quam carnale consummatum? Ratio est, quia ma-

Sup. hoc infra in r. 2. ex doct. ina

trimonium carnale consummatum Christus induxit ad significandam indissolubilem unionem Christi, cum Ecclesia per carnem assumptam, & proinde ex ratione huius significationis habet omnimodam indissolubilitatem; at verò matrimonium spirituale etiam per consecrationem consummatum, non habet hanc significationem, vt nec matrimonium carnale ratum, & nondum consummatum, quod proinde per ingressum Religionis dissolui potest, vt postea dicetur.

13. Quo pacto ergo inquires in *c. inter corporalia 2. h. 1.* dicitur, spirituale vinculum fortius esse carnali? Respond. non dici fortius quoad omnimodam indissolubilitatem, quandoquidem variis modis dissolvatur, veluti translatione, depositione, renunciatione, auctoritate summi Pontificis facta; Sed quoad alios respectus, veluti quia per matrimonium spirituale solum potest carnale, & spirituale ad se trahit carnale, non è contra. Nam, vt diximus, matrimonium carnale ratum non consummatum, dissolvitur per ingressum Religionis, etiam altero invito *c. ex publico 10. de conversione coniugat.* & post matrimonium carnale, etiam consummatum, possunt coniuges mutuo consensu Religionem profiteri, vt etiam postea dicitur: è contra verò matrimonium spirituale non dissolvitur per carnale, nec semel professi Religionem possunt postmodum contrahere matrimonium carnale: Adde, quod matrimonium spirituale etiam inde fortius vinculum dici posset, quod operetur fortius, quatenus imprimit characterem, qui etiam post mortem manet, cum interim matrimonium carnale per mortem alterius prorsus solvatur, & hæc omnia docet Andreas Vallensis in *Parasila ad decret. lib. 1. tit. 7. n. 4.*

14. Vnde non delectam hic apponere verba alterius Professoris Louanienfis, & idè Henricus Zoccius in *comment. ad decretales lib. 1. tit. 7. num. 2.* sic ait, Solius enim Romani Pontificis est autoritas transferendi Episcopos *d. can. sicut in fine c. 1. & 2.* vbi quod dicit Innocentius, vinculum matrimonij spiritualis esse fortius vinculo carnalis, non meretur reprehensionem, quasi secum pugnet Pontifex, vt quidam volunt in sedem Apolliticam minus bene adfecti, cum optimus ille, sanctissimusque omnium iudicio habitus Pontifex, rectè prætulerit quod spiritualis matrimonij, quasi fortius carnali, quod hoc solvatur morte; Ita vt non teneatur redire ad uxorem resuscitatus, secundum Apostolum ad Roman. 7. & communem opinionem, de qua infra *tit. de secund. nupt.* Præterea per ingressum, & conuersionem alterius, vt dicitur ad *tit. de conuers. coniugat.* Spirituale verò non tollitur per mortem propter impressum characterem & per translationem, non alias quam auctoritate summi Pontificis, cui soli vt iam dictum est, auctoritas transferendi Episcopos. Et hoc est quod in *d. c. 2.* solum intendit disputare Pontifex. Hæc Zoccius.

RESOL. CI.

An Papa sit Dominus bonorum Ecclesiasticorum, & beneficiorum, ita vt de potentia absoluta possit priuare quoslibet Prelatos, vel Beneficiarios etiam sine causa, & bona Ecclesia arbitraria suo alienare possit.

Vel de plenitudine potestatis an possit dare bona Ecclesie, Monasterij, &c. cui voluerit, & res unius Ecclesie, vel Monasterij in aliam Ecclesiam, vel priuatum transferre?

Sed cursum docetur, quod si aliquis aliquid accepit

Ref. 2. cur. sissime in h. ne §. Aliqui